

In memoriam

Miloš Rybář (1928-1995)

Bilo je pred več kot tridesetimi leti. Gimnaziji smo prišli na obvezen ogled ljubljanske Narodne in univerzitetne knjižnice. Po krajšem čakanju se je pred nami pojavil mož, ki ni s svojo pojavo in glasom ter obnašanjem prav nič spominjal na bibliotekarja, ampak prej na kakšnega prelata ali pa diplomata, kakršne poznamo iz zgodovinskih knjig. - Bil je Miloš Rybář.

Nekaj let kasneje. Pri proseminarju smo si ogledali znameniti D fond v NUK-u. V njem so bile knjige, ki zaradi vsebine, političnega prepričanja

avtorjev ali samo kraja izdaje niso bile javno dostopne. Za tako dejanje ni bilo potrebno biti heroj, izkazovalo pa je nedvomno določen pogum. Mož, ki nas je sprejel, nam je pokazal nekatere, za zgodovinarje zelo dragocene knjige. - Bil je Miloš Rybář.

Ko sem se pri izdelavi referatov in seminarjskega dela znašel zaradi literature v precejšnjih zadregah, sem potrkal na znana vrata v NUK-u in prosil za pomoč. Izza mize je vstal edini možki v sobi in mi pomagal priti do knjig, ki so bile še v starem, rokopisnem katalogu. Zelo nesebično mi je pomagal, ni se oziral na čas, ki ga je porabil zame. - Bil je Miloš Rybář.

Najina pota so se začela prepletati, vse pogosteje sva imela stike, nesebično mi je dajal strokovne in osebne informacije, ki so mi olajšale marsikatero delo in me obvarovale pred številnimi neumnostmi, ki bi jih lahko v svoji mladostni zletavosti še storil. Za najino zблиžanje sta imela veliko zaslug moja nekdanja gimnazijska profesorja, slavist Jože Sever in arheolog Tone Knez, ki sta bila njegova osebna prijatelja. Podoben pogled na življenje, stroko, številne ljudi in dogodke, so med nama ustvarili zaupanje, ki je bilo eno najdragocenejših v mojem dosedanem življenju. Vsako priliko, ki se mi je ponudila, sem izkoristil za druženje z njim. Ni me bogatil le s svojim neskončnim enciklopedičnim znanjem, pogosto mi je pomagal tudi z nasveti in me opozarjal, povsem nežaljivo, na napake, ki sem jih storil pri pisanju. Za marsikaj, kar sem v življenju dosegel, sem dolžan zahvalo tudi pokojnemu Milošu Rybářu.

Miloš Rybář se je rodil 7. 11. 1928. leta v Ljubljani. Njegov priimek kaže na znamenito ožje sorodstvo s tržaškimi Rybáři, ki jih je k nam z Češke zanesla južna železnica.¹ V Ljubljani je študiral pravo in zgodovino. Na pravni fakulteti je diplomiral 1952. leta, na filozofski pa 1965. Od 1959. leta do 1983 je bil zaposlen v NUK, nato 5 let na prav-

¹ Glej Primorski slovenski biografski leksikon, III. knjiga, str. 259 ss.

ni sekciji Terminološke sekcije Inštituta za slovenski jezik ZRC SAZU, 1988. pa je postal docent na oddelku za bibliotekarstvo Filozofske fakultete v Ljubljani. V zvezi s tem svojim nazivom je rad povedal, da ga je dobil zato, ker manjka njegovih težih do centa še nekaj kilogramov. Poleg svojih službenih obveznosti je imel pokojni tudi številne stranske. Tako je poučeval latinski jezik na Pravni fakulteti, bil podpredsednik Mohorjeve družbe, (zanjo je vsako leto sestavljal koledar in skrbel za njegovo vsebino), bil je član Mednarodnega centra za raziskovanje duhovniških redov, ki deluje pri Univerzi Saint Etienne in pri Academie de Lyon, številne pa so bile tudi njegove funkcije pri bibliotekarstvu. Zelo zaposlen je bil tudi s svojim Laškim, kjer se je aktivno vključil v tamkajšnje kulturno in družabno življenje, pomagal je tamkajšnjim cerkvenim pevcem ali pa soorganiziral brucovanja tamkajšnjih brucev, ki so se odpravili na študije v Ljubljano, Maribor in druge kraje. V trgu ob Savinji je našel tudi svoje poslednje počivališče.

Nepopolna bibliografija Miloša Rybářa šteje preko 150 naslovov različne vsebine. Ogromno njegovega znanja je tudi v delih drugih. Če bi ga ti citirali, bi bil po številu citatov verjetno med prvimi na Slovenskem. Bistvo njegovega življenja ni bilo pisanje ampak razdajanje. Osebnostno zanimanje in tudi delo sta mu omogočila, da je akumuliral znanje, o katerem lahko samo sanjamo. Zlasti je bil močan v nekaterih specialnostih. Zgodovinarji nismo mogli mimo njega glede biografskih in bibliografskih podatkov, stare zakonodaje, pravne ureditve in prakse v preteklosti, krajevne zgodovine številnih krajev.... Veliko je bilo njegovo poznavanje kanonskega prava, cerkvenih obredov, bil je enkratno poznavalec cerkvenih insignij do najmanjših podrobnosti. Kolikokrat smo lahko slišali: "To ve na Slovenskem samo Miloš Rybář!"

Naš pokojni kolega se z našo preteklostjo ni ukvarjal sistematično. Gotovo bi lahko napisal bistveno več, kot je to storil. Raje kot objavljati je vzpodbujal in šele takrat, ko tega ni hotel nihče storiti, se je oglasil sam. Takrat je bil perfekcionista tako glede vsebine kot oblike. Glede slednjega imam v spominu dejstvo, ko je raziskoval pot papeža Pija VI. 1782. leta preko našega ozemlja in

imel o tem na Dunaju predavanje v latinskem jeziku.

Silno so ga jezile laži, zlasti namerne, v zgodovinopisju. Tako smo kot otroci leta in leta lahko prebirali v čitankah, kako so Nemci v bližini Laškega gnali pred seboj otroke in se za njimi skrivali. Rybář je z zelo podrobno raziskavo, govoril je celo z udeleženci tega dogodka, dokazal zavesten falzifikat. Bolelo ga je napadanje uradne politike na duhovščino, zlasti krivično razmetavanje očitkov. V teh časih, ko se v tem pogledu ponovno vračamo v preteklost, bi le kazalo prebrati njegov članek v zborniku ob 750 letnici mariborske škofije. Enako je opozarjal tudi pisce, ki pišejo o državljanski vojni, naj ne navajajo napačnih dejstev, ker se bo to zelo maščevalo. Zelo mu je bila pri srcu tudi monasteriologija in prav s tega področja naj bi snoval enega svojih zadnjih člankov. Da je bil med našimi vodilnimi bibliotekarji, kar je bila njegova osnovna dejavnost, tukaj ne bomo posebej poudarjali.

Miloš Rybář je posebno skrbno spremljal Kroniko in kot njen odgovorni urednik sem upravičeno slišal marsikatero neprijetno oceno. Posebno so mu bile pri srcu obletnice naših krajev in naših institucij. Tako me je na primer leta in leta opozarjal, da ja ne bom pozabil na novomeški kapitelj, pred tem je enako delal za Idrijo in potem za Radovljico. Že nekaj časa smo bili dogovorjeni za članek o pravnih podlagah za ustanavljanje mest v nekdanji Jugoslaviji, vendar žal ni prišel na vrsto.

Vsaka smrt je bridka. Ko smo ob povratku s prvomajskih praznikov izvedeli, da nas je Miloš Rybář zapustil, smo obnemeli. Žal nam je bilo za človekom, ki je tako rad užival življenje, žal nam je bilo za prijateljem, ki nam je stal vedno ob strani, žal nam je bilo za zgodovinarjem in pravnikom, na katerega znanje in nasvet smo se lahko vedno zanesli. Mnogokrat je svet samo zaradi ljudi, kot je bil pokojni kolega, bogat in lep. Pri njem ni bilo sebičnosti in hinavščine - bilo je izredno veliko znanje, bil je humanist v polnem pomenu te besede.

Stane Granda